

Duurzaamheid en Bildung

– een concept

1 Achtergrond

Doordat we steeds duidelijker zien wat de gevolgen zijn van het negeren van de natuurlijke limieten van onze aarde, wint het concept 'duurzaamheid' sinds tientallen jaren steeds meer momentum. In 2015 hebben wereldleiders de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN omarmt als een kader om met de uitdagingen die er liggen om te gaan.

Onderwijs moet een centrale rol spelen bij het behalen van deze doelstellingen. Doelstelling 4.7 van SDG 4 (die betrekking heeft op onderwijs) definieert de bijbehorende doelstellingen als volgt: “Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.”

De vorming omtrent duurzame ontwikkeling (“ESD”) richt zich op een holistische en wereldwijde visie op onze complexe wereld, met al haar onderlinge afhankelijkheden van ecologische, economische, sociale en politieke dimensies, waarbij het belang van interventie op lokaal niveau voldoende wordt erkend. Er is een maatschappelijk proces nodig om te zorgen voor begrip en om door middel van onderhandelingen een pad te creëren dat kan leiden naar een duurzame samenleving. Gezien de urgentie hiervan moeten volwassenen de belangrijkste aanjagers zijn van de benodigde veranderingen. Tijdens het wereldwijde congres voor volwassenenonderwijs dat in juni 2022 werd gehouden, CONFINTEA VII, werd gesteld dat “volwassenenonderwijs onderdeel moet zijn van deze groene transformatie. Volwassenenonderwijs kan namelijk meer begrip en bewustwording creëren onder jongeren en volwassenen, en deze doelgroep voorzien van de kennis en middelen die nodig zijn om zich

aan te passen aan klimaatverandering en deze tegen te gaan, en veerkracht en daadkracht te ontwikkelen voor deze transformatie.”

De Europese Green Deal van de Europese Unie benadrukt eveneens het belang en de urgentie van een transformatie naar een duurzame samenleving en economie.

2 De rol van Bildung

Het concept van Bildung kan op verschillende manieren zorgen voor betere discussies en benaderingen rondom ESD:

- Het Bildung-concept laat zien dat we bestaande ESD-concepten kunnen verbreden door meer elementen op te nemen die betrekking hebben op bijvoorbeeld retoriek, ethiek en esthetiek, waarbij we onderkennen wat de waarde is van deze elementen in de veranderprocessen waarvoor we staan.
- De aspecten van individueel onderwijs, met de nadruk op emotionele diepgang en moraliteit, zijn weinig terug te vinden in de huidige concepten van ESD. Dit behoeft aanpassing.
- ESD en het Bildung-concept gaan over de noodzaak om het verantwoordelijkheidsgevoel van mensen te vergroten, zodat dit verantwoordelijkheidsgevoel verder gaat dan alleen de eigen gemeenschap en het eigen land, maar ook de verantwoordelijkheid voor de aarde en de gehele mensheid omvat.
- Als laatste bevat het Bildung-concept het idee om mensen in staat te stellen “agenten van verandering” te zijn, waarbij wordt benadrukt hoe ook volwassenen actieve transformatieve krachten kunnen worden.

3 Aanbevelingen

3.1. Aanbevelingen aan leveranciers en professionals in het volwassenenonderwijs

- Investeer in het opbouwen van capaciteit voor managers en opleiders: onderwijsprofessionals moeten permanent worden opgeleid om bekend te worden met het fenomeen duurzaamheid, groene vaardigheden en de concepten van een circulaire economie en hierin zelfvertrouwen op te bouwen. Betrek tijdens deze trainingen alle aspecten van de Bildung Rose: niet alleen de kennis, maar ook aspecten zoals ethiek, emoties, enz.
- Communiceer over duurzaamheid op een positieve en aantrekkelijke manier door de focus te leggen op de opbrengsten van een duurzamere levensstijl.
- Gebruik de ideeën van het Bildung-concept om op een holistische manier na te denken over volwassenenonderwijs en dit ook op een holistische manier in de praktijk te brengen, door verschillende dimensies te combineren en te voorkomen dat er een

strikte scheiding is tussen beroepsopleidingen voor volwassenen en ander volwassenenonderwijs.

- Duurzaamheid vraagt om een mate van verantwoordelijkheid voor mensen en de natuur die verder gaat dan de landsgrenzen. Om die reden moeten in alle activiteiten ook internationale solidariteit en een wereldwijd gevoel van saamhorigheid worden verwerkt. Maak hierbij gebruik van lopende projecten in de gemeenschap die gericht zijn op het implementeren van de SDG's om actiegericht onderwijs te bevorderen.
- Betrek mensen van alle leeftijden voor het voeren van een intergenerationele dialoog om een duurzame cultuur te bewerkstelligen.

3.2. Aanbevelingen voor nationale besluitvormers

- Instellingen die zich bezighouden met volwassenenonderwijs moeten onderdeel zijn van duurzaamheidsnetwerken, om mogelijkheden te creëren voor het wederzijds uitwisselen van materialen en werkwijzen.
- Neem modules over Bildung en alle dimensies van dit concept op in vakken op de universiteit, in zowel het eerste als het vervolgonderwijs op het gebied van volwassenenonderwijs. (maatschappelijk, nationaal, gender)
- Overbrug de kloof tussen volwassenenonderwijs en concrete acties op lokaal niveau door meer ruimtes beschikbaar te stellen aan burgers, zodat zij betrokken kunnen worden.

3.3. Aanbevelingen voor besluitvormers op Europees niveau

- Verspreid goede Bildung-praktijken zowel nationaal als internationaal, onder andere door projectmatige fondsenwerving.
- Respecteer de diversiteit in Europa en zorg voor ESD-mogelijkheden die toegankelijk zijn voor heel veel aanbieders en deelnemers
- Stel een beleid voor volwassenenonderwijs op dat is gericht op een 'Europees saamhorigheidsgevoel', inclusief meer en betere mogelijkheden voor Europese volwassenen om elkaar te ontmoeten, met elkaar te praten, en samen acties te ondernemen.

